

طراحی منظر سلامت و جایگاه آن در گسترش کالبدی شهرهای امروزی

بهروز نارویی^۱، عبدالحمید بحر پیما^۲

۱- دانشگاه سیستان و بلوچستان - دانشکده علوم

۲- دانشگاه سیستان و بلوچستان دانشکده مهندسی شهید نیکبخت

behrooz.naroei@yahoo.com

خلاصه

تأثیر فرآیند مدرنیته و ورود وسایل حمل و نقل موتوری به عرصه شهرها و همچنین روند رو به رشد جمعیت و توسعه فیزیکی شهرها باعث تحولاتی در عرصه شهرسازی شد که نتیجه آن توجه به فضاهای باز و سبز شهری بواسطه کارکردهای گوناگون فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، اکولوژیکی و ... می باشد. از میان کوشش های مختلفی که تاکنون برای بهبود عملکرد این فضاها انجام شده است، ایده گسترش فضای سبز شهری با رویکرد طراحی منظر سلامت می باشد تحقیقات نشان می دهد که مناظر آشفته شهری و فاقد عناصر طبیعی باعث ایجاد اختلال در سلامتی افراد از جمله ایجاد استرس، افزایش پرخاشگری، کاهش تمرکز و توجه، افزایش افسردگی و ... می گردد. هدف از این مقاله بررسی نظریه های مرتبط بین منظر و سلامت است که همچنین سعی بر شناخت مولفه های ایجاد منظر شفافبخش در طراحی شهری را دارد و در نهایت راهبردها و راهکارهای طراحی ارائه می گردد.

کلمات کلیدی: فضای شهری، منظر شفافبخش، منظر درمانی، سلامت افراد

۱. مقدمه

امروزه رابطه بین منظر و سلامت انسان به طور فزاینده ای مورد توجه معماران منظر و طراحان محیط قرار گرفته است و در تحقیقات و سیاستگذاریهای محیطی افزایش چشمگیری داشته است. کنوانسیون فضای سبز اروپا (شورای اروپا، P.2، ۲۰۰۰) که در راستای اهداف حفاظت مناظر و همچنین مدیریت و بر نامه ریزی فضاهای سبز برگزار گردید، منظر را به عنوان یک عنصر کلیدی موثر در سلامت افراد و اجتماع دانست. به گفته سازمان بهداشت جهانی سلامتی تنها بیمار نبودن نیست بلکه به معنی سلامت کامل جسمی، روانی و اجتماعی است. این درک از منظر و سلامت و تأثیرات محیط های کالبدی بر انسان، دانشی از منظر را که در آن گونه شناسی مناظر مختلف و تأثیر اجزایی از منظر که بتوانند در سلامت فردی و اجتماعی مشارکت داشته باشند را تدوین نموده که در طراحی مناظر شهری، فضاهای سبز و پارکها به کار گرفته می شود. در این دانش، تأثیر منظر بر سلامت، بازتاب کامل و گسترده ای از تعریف سازمان بهداشت جهانی (WHO) است که احاطه کننده تمام عوامل موثر بر جسم، روان و سلامت جامعه می باشد. این رویکرد به بسط و توسعه راه حل هایی جهت بهبود سلامت و کاهش بیماریهای مرتبط با جسم و روان افراد تحت تأثیر جنبه های بصری مناظر تأکید می نماید و از اصول و مبانی رشته های روانشناسی محیطی و همچنین طراحی منظر در راستای تدوین راه حلها بهره مند می گردد.

۲. ارتباط میان منظر و سلامت

ارتباط میان منظر و سلامتی و باور آن برای مدت زمان طولانی در فرهنگها و جوامع متعددی، دیده شده است. اعتقاد بر این است که دیدن گیاهان، آب و سایر عوامل طبیعی در کاهش استرس، فشارهای فکری و روانی و بهبود بیماران نقش داشته که از نظر تاریخی ریشه در فرهنگهای باستانی ایرانیان، چین و یونان دارد. در دوران قرون وسطی اولین بیمارستانها در اروپا درمانگاهی بود که در جوامع رهبانی شکل گرفته بود و شامل باغی با راهروهای گل

^۱ عضو هیات علمی

^۲ عضو هیات علمی، استادیار